

УДК 930 "1939/1945"

А. В. Угач

*Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара***ДІЯЛЬНІСТЬ РАДЯНСЬКОЇ КОНТРРОЗВІДКИ ПІД ЧАС
ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В ІСТОРІОГРАФІЇ**

Аналізується спеціальна фахова й наукова література, яка стосується історії діяльності радянської контррозвідки під час Другої світової війни, з'ясовується загальний історіографічний рівень вивчення теми.

Ключові слова: історіографія, історіографічна традиція, радянська контррозвідка, сучасна наукова література, науковий доробок.

Анализируется специальная профессиональная и научная литература, касающаяся истории деятельности советской контрразведки во время Второй мировой войны, выясняется общий историографический уровень изучения темы.

Ключевые слова: историография, историографическая традиция, советская контрразведка, современная научная литература, научные наработки.

Analyzed vocational and academic literature on the history of the Soviet counterintelligence during World War II, it is revealed the total level of historiographical study of the topic.

Key words: historiography, historiographical tradition, the Soviet counterintelligence, current scientific literature, scientific achievements.

Незважаючи на доволі наполегливі спроби сучасних істориків досліджувати існуючі у вітчизняній історії білі плями, в науковій історіографії є ще чимало недостатньо вивчених тем. Особливо багато таких тем є в історії ХХ ст., а однією з них, безумовно, є історія діяльності радянських спецслужб. Якщо власне подія історія теми більш-менш досліджена, то аналіз накопиченої історіографічної традиції поки що майже не здійснюється. Напевно, це пов'язано з тим, що ця тема за радянських часів була практично закритою і більшість робіт і документів видавалися з грифами секретності, доступ до яких був досить ускладнений. Однак таке становище мало місце наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. ХХ ст. Зараз ситуація змінилась на краще, крім того, що було розсекречено значні масиви документів, з'явилося доволі багато нових праць, в яких науковці намагаються по-іншому оцінити діяльність радянських спецслужб. Всі ці зміни потрібно переосмислити, ретельно проаналізувати наявний історіографічний доробок, виявити наявні в ньому тенденції й концептуальні особливості, а це неможливо зробити без аналізу історіографічної ситуації з вивчення теми. Тож метою даної роботи є історіографічний аналіз наявної спеціальної літератури з історії радянських спецслужб під час Другої світової війни.

Складність історіографічного аналізу в рамках теми дослідження полягає в тому, що вона знаходиться на перетині двох самостійних наукових аспектів: історії Другої світової війни та історії радянських органів державної безпеки. Тому потрібно проаналізувати наукову літературу, яка не тільки стосується історії Другої світової війни в цілому, а й висвітлює широкий спектр проблем діяльності спецслужб, їх ролі й місця в історії радянської держави. Таким чином, переважна більшість залученої літератури є певною мірою «прикордонною» і дещо маргінальною щодо заявленої теми дослідження.

Ми поділяємо позицію вчених, які пропонують розрізняти два якісно різних періоди в історії досліджень Другої світової війни, у тому числі й діяльності органів держбезпеки СРСР у її ході. Перший, який тривав з 1939 р. до рубежу

1980–1990-х рр., може бути позначений як радянський період в історіографії історії війни. У його рамках можливе виокремлення тих чи інших етапів, але вони для нашого дослідження принципового значення не мають. Протягом зазначеного періоду науковий пошук учених загалом здійснювався у руслі єдиної методологічної моделі, а в дослідженнях панувала офіційна заідеологізована марксистсько-ленінська концепція.

Другий період, який розпочався з рубежу 1980–1990-х рр. і триває й досі, може бути визначений як перехідний, адже в цей час докорінно змінилася політична та соціально-економічна ситуація на пострадянському науковому просторі. З ліквідацією владної монополії КПРС був подоланий колишній політико-ідеологічний диктат. Органи безпеки країни звільнилися від «керівної і спрямовуючої ролі партії». Комплекс здійснюваних досліджень з історії війни, з точки зору концептуальних підходів, узагальнюючих оцінок, уже не становив собою єдиного моноліту, на цьому цілком слушно акцентували увагу спеціалісти з теми В. В. Коровін [15; 16; 17], В. П. Ямпольський [42], В. М. Хаустов [40] та деякі інші.

Протягом першого періоду в рамках історіографічної традиції з вивчення теми дослідники і фахівці з історії спецслужб фактично обходили стороною проблему забезпечення безпеки економічного потенціалу країни, зміцнення політичного режиму, в тому числі й за рахунок виключно репресивних методів.

Література першого періоду про діяльність органів держбезпеки в роки війни нечисленна, недостатньо концептуальна і не зовсім сконцентрована на проблемі, має переважно науково-популярний, публіцистичний патріотично-виховний характер. Науковий потенціал публікацій цього періоду вкрай незначний. Зокрема це стосується робіт В. Мінаєва [22], І. Мінца [23], С. Крилова [18] та інших авторів.

Суто науково-практичним цілям слугувала доволі значна література з обмежувальними грифами щодо використання, яка істотно еволюціонувала за змістом з часів Великої Вітчизняної війни до початку 1990-х рр. Зокрема це роботи Ф. Г. Банникова, В. М. Хаустова та ряду інших авторів [1; 2; 37; 40].

У наукових публікаціях 1940–1950-х рр., підготовлених співробітниками, які прийшли до Вищої школи КДБ з бойових практичних підрозділів, було узагальнено багатий досвід оперативної діяльності контррозвідувальних підрозділів у воєнний час [15; 21; 22]. Однак слабка джерельна база, надмірна конкретизація подій звужували можливості узагальнення, формування концептуальних підходів до вивчення теми. Необхідність підготовки нормативних актів, лекцій та навчальних посібників, уведення до наукового обігу нових архівних документів сприяли розвитку історичного знання в наступні роки. Вони дозволили акцентувати увагу дослідників і фахівців контррозвідки на проблемах створення та діяльності винищувальних батальйонів, оперативних груп органів НКВС-НКДБ у тилу ворога, боротьби з агентурою німецької розвідки на залізничному транспорті, застосування радіоігор у контррозвідувальній роботі [1; 2; 12].

У той самий час були зроблені спроби висвітлення діяльності територіальних органів держбезпеки Москви, Ленінграда, України, Білорусії, Естонії, Примор'я, Хабаровського краю щодо виявлення, попередження та припинення шпигунських, диверсійно-терористичних та інших підривних акцій спецслужб Німеччини та Японії (див., зокрема: [37]).

Тенденція комплексного дослідження діяльності територіальних і транспортних органів держбезпеки, органів військової контррозвідки реально проявилася у 1960-х – на початку 1970-х рр. і ще більше дала про себе знати протягом 1970–1980-х рр. Поява значної кількості статей з історії діяльності радянських органів держбезпеки, спеціальні тематичні науково-теоретичні конференції 1977 і 1985 рр., випуск радянського багатотомного видання документів і матеріалів з історії діяльності органів держбезпеки в роки війни [29; 35; 36] – все це надало

нового імпульсу науковим розробкам з теми і зумовило появу праць В. Васильєва [5], О. В. Іванкова [10] та деяких інших.

У 1977 р. був опублікований новий варіант підручника з історії органів державної безпеки для Вищої школи КДБ, за редакцією В. М. Чебрикова, майбутнього глави КДБ, який мав на той час гриф «совершенно секретно» [41]. З різних аспектів боротьби радянських органів держбезпеки з підвивною діяльністю іноземних спецслужб у роки війни захистили дисертації В. В. Коровін [15; 16; 17], О. В. Іванків [10], М. М. Каленкович [12].

Відзначаючи суттєвий доробок учених у розробку теми, напрацьований до початку 1990-х рр., необхідно констатувати, що деякі її аспекти все ж були висвітлені доволі слабо. Це повною мірою стосується питання щодо діяльності органів держбезпеки в тилу радянської країни. Наукові розробки, які стосувалися зазначеного аспекту, були нечисленні [4; 10; 15; 41].

Демократичні зміни в радянському суспільстві протягом другої половини 1980-х рр., поява значного суспільного інтересу до історичної проблематики, дискусії про феномен більшовизму і долю соціалізму в СРСР, деідеологізація історичної науки, відкриття доступу до деяких раніше засекречених архівних фондів – все це сприяло розвитку історичного знання, постановці нових проблем.

Зокрема керівництво російських спецслужб, зважаючи на значний інтерес громадян і, перш за все, істориків до історії органів держбезпеки за радянських часів, особливо в роки Другої світової війни, вирішило частково задовольнити його випуском серії спеціальних збірників документів, присвячених діяльності органів системи НК-ДПУ-ОДПУ-НКВС-НКДБ-МДБ-КДБ. Одним із них став збірник «Органы государственной безопасности в годы Великой Отечественной войны» у 8 томах (протягом 1995–2007 рр. друком вийшло п'ять томів, кожний у двох книгах) [25]. Зміст уміщених тут директивних указівок, наказів, орієнтувань, інструкцій тощо розкриває основні аспекти діяльності органів державної безпеки у воєнний період. Цінність їх полягає у тому, що, складені безпосередніми учасниками подій, вони відображають свою епоху, настанови і вимоги державно-політичного керівництва країни, частково світогляд і характер виконавців. Усього у збірнику поки що опубліковано 2168 документів радянських спецслужб, більшість з яких побачили світ уперше, бо раніше мали гриф секретності.

На жаль, на даний час (2012 р.) вийшло лише 5 томів у 10-ти книгах, в яких опубліковані документи радянських органів державної безпеки з листопада 1938 р. по грудень 1944 р. Збірник видається під егідою Федеральної служби безпеки Російської Федерації та Академії Федеральної служби безпеки Російської Федерації. Перший том у двох книгах опублікувала Федеральна служба контррозвідки Російської Федерації та Академія Федеральної служби контррозвідки Російської Федерації. Незважаючи на те, що видання є незавершеним, воно на сьогодні є фактично єдиним, де опубліковані внутрішні документи органів держбезпеки. Укладачі збірників, співробітники Академії і архівної служби ФСБ Росії, намагалися не оминати гострих питань, не згладжувати кути, зокрема щодо причин та наслідків репресій, долі військовополонених або секретних договорів та оперативних планів радянського і німецького військового командування. Публікація джерел істотно розширює уявлення про найдраматичніші епізоди історії спецслужб, дозволяє поглянути на події минулого об'єктивно, без кон'юнктурних оцінок. Документальні матеріали розповідають про різноманітну діяльність органів держбезпеки в роки війни, від безпосередньої участі в боях з вермахтом до розвідувально-диверсійної та контррозвідувальної роботи, проведеної спецгрупами 4-го Управління НКВС і військовою контррозвідкою. Серед попередників цього видання можна назвати збірник документів і матеріалів «Советские органы государственной безопасности в Великой Отечественной войне» (М., 1985–1992.

Т. 1–6), однак воно значною мірою заангажоване і в ньому увага приділена переважно ролі комуністичної партії в діяльності органів держбезпеки [35].

Нові свідчення про специфіку роботи чекістів стали відомі завдяки спогадам колишнього керівника розвідки радянських органів безпеки П. А. Судоплатова, якому було доручено очолити Особливу групу при НКВС, а потім 4-те Управління НКВС СРСР для ведення розвідувально-диверсійних операцій проти Німеччини та її союзників [38].

Питання правового регулювання діяльності органів НКВС-НКДБ в роки війни розглянули у своїх працях І. А. Ісаєв, та В. М. Куріцин [20; 11]. Цікаві дані наведені в роботі О. І. Кокуріна та М. В. Петрова, де на доволі значному фактичному матеріалі досліджено структуру, функції, кадровий склад СМЕРШ [13; 14].

Значний теоретичний і фактичний матеріал міститься в доробку військового історика О. Ю. Попова, який присвячений малодослідженій у вітчизняній історіографії проблемі участі співробітників органів, держбезпеки в партизанському русі [27; 28; 29]. На основі нещодавно розсекречених документів, спогадів безпосередніх учасників подій, автор проаналізував оперативну обстановку на тимчасово окупованих територіях СРСР, дав правову оцінку партизанському руху, показав основні напрями діяльності чекістів у партизанській боротьбі. У дослідженні О. Ю. Попова дається чітке розмежування функцій, які виконували територіальні партійні органи, структури НКВС-НКДБ, партизанські загони і групи при проведенні розвідувальної, терористичної, агітаційно-масової роботи серед населення окупованих територій. На значному архівному матеріалі автором продемонстровані як позитивні, так і негативні приклади при проведенні цієї діяльності, в тому числі й характерні для діяльності місцевих органів НКВС-НКДБ.

Через вивчення історії політичних репресій у радянській державі, яка стала чільною темою в історіографії з кінця 1980-х рр., деякі дослідники з логічною неминучістю підійшли до дослідження діяльності органів державної безпеки СРСР в різні періоди вітчизняної історії протягом ХХ ст., у тому числі і в роки Другої світової війни. На жаль, деякі автори не змогли уникнути певної однобічності в оцінці діяльності органів НКВС-НКДБ. Якщо С. О. Овчинников основну увагу приділив протидії контррозвідки підривним акціям фашистських спецслужб, інформаційному забезпеченню місцевих владних структур, але обійшов мовчанням реалізацію органами НКВС-НКДБ функції «таємної політичної поліції», то В. Є. Мартіанов, навпаки, акцентував увагу виключно на участі органів НКВС у політичних репресіях протягом 1937–1941 рр. [19; 21].

Слід зазначити, що започатковане у другій половині 1990-х рр. подолання штучного бар'єра між відомчою «історико-чекістською» наукою і звичайною історією, досліджуваною в цивільних академічних та навчальних закладах, плідно позначилося на стані вітчизняної історіографії й зокрема на історіографічній традиції по вивченню діяльності радянської контррозвідки. Свідченнями цього стали монографії С. О. Овчинникова [24], В. М. Хаустова [40] і В. П. Галицького [6], а також навчальний посібник В. В. Коровіна [16]. Були проведені відкриті наукові «Історичні читання на Луб'янці» з історії російських спецслужб (1997, 1998, 1999, 2000 рр.) за участю науковців Академії ФСБ Росії та інших відомств, які раніше входили до системи КДБ, а також й інших представників наукових і навчальних установ Росії, Білорусії, України, Казахстану, архівістів, краєзнавців, публіцистів, членів товариства «Меморіал». Одним із результатів таких процесів стало видання згаданого вище багатотомного збірника документів з історії радянських спецслужб під час Великої Вітчизняної війни. Вихід перших його томів викликав значний резонанс серед істориків спецслужб. Зокрема з'явилась і спеціальна рецензія на перші томи цього видання [7]. В ній вказується на суттєве значення цього збірника для подальшого вивчення історії органів державної безпе-

ки Радянського Союзу і наголошено на тому, що опубліковані документи допоможуть більш реалістично вивчити історію спецслужб.

На сучасному етапі взаємодія вчених збагачує їх новими ідеями та концептуальними підходами до вивчення діяльності органів держбезпеки СРСР, у тому числі й у роки Другої світової війни, дозволяє поступово долати суто «обвинувальний» ухил в оцінці їх роботи, сприймати радянську спецслужбу як необхідний елемент державного механізму в силу суб'єктивного фактора (керівної ролі комуністичної партії) в конкретних історичних умовах, що надмірно посилював її репресивну діяльність.

Слід також зазначити, що організаційно-правові засади діяльності органів держбезпеки у передвоєнні роки, окремі проблеми громадської правосвідомості в Росії, місце органів ВЧК – ОГПУ – НКВС у політичній системі радянського суспільства в історичному філософському та правовому аспектах розроблялися в ряді спеціальних наукових праць В. Б. Романовської [31], Л. П. Рассказова [32] та деяких інших авторів.

Узагальнюючи вищезазначене, можна констатувати, що наша тема дослідження досить широко представлена в науковій літературі, як у спеціальній, так і фоновій. Щоправда, більшості праць радянського періоду була характерна ідеологічна заангажованість, обмеження джерельної бази, публіцистичність і деяка тенденційність. Також особливістю радянської літератури була наявність грифів секретності на значній частині праць з теми. Незважаючи на такі особливості, в радянський період було зроблено певні кроки у вивченні історії діяльності радянської контррозвідки під час Другої світової війни. Після розпаду Радянського Союзу і початку розсекречення документів радянських спецслужб учені отримали новий значний імпульс, який реалізувався у появі комплексу спеціальних вже суто наукових праць. Ця література, на відміну від радянської, вже не містила ідеологічної заангажованості. Постали нові тематичні аспекти і проблеми, які раніше або замовчувалися, або не розглядалися через відсутність інформації. Наприклад, це стосується праць В. Хаустова і В. Коровіна. Новітні розробки намагаються подолати стереотип, який виник протягом 1990-х рр. і був пов'язаний з тим, що радянські спецслужби сприймалися виключно як частина тоталітарної держави, в якій вони виконували лише функції репресивного апарату. Такі зміни в трактуванні історії спецслужб почали проявлятися на початку 2000-х рр. (дослідження О. Дамаскіна та ін.). Через дозвіл на публікацію таких досліджень нинішня російська влада намагається хоча б частково реабілітувати власні силові органи, які в очах населення є продовжувачами традицій радянських спецслужб.

Бібліографічні посилання

1. **Банников Ф. Г.** Истребительные батальоны НКВД СССР в Великой Отечественной войне (1941–1945 гг.) : [учеб. пособ.] / Ф. Г. Банников. – М., 1968.
2. **Барышников В. Я.** Радиоигры и их применение в контрразведывательной работе органов КГБ / В. Я. Барышников, Д. П. Тарасов. – М., 1964.
3. Бойцы войск НКВД на фронтах Отечественной войны. В помощь групповодам политзанятий и агитаторам. – М., 1942.
4. Борьба советских органов государственной безопасности с подрывной деятельностью спецслужб фашистской Германии в годы Великой Отечественной войны: сб. матер. науч.-теорет. конф. – М., 1977.
5. **Васильев В.** Из опыта контрразведывательного обеспечения особо важных объектов промышленности в годы Великой Отечественной войны / В. Васильев // Спецсборник КГБ СССР. – 1980. – № 87. – С. 91–96.
6. **Галицкий В. П.** Финские военнопленные в лагерях НКВД (1939–1953 гг.) / В. П. Галицкий. – М., 1997.
7. **Дамаскин О.** Органы государственной безопасности в Великой Отечественной войне / О. Дамаскин // Обозреватель. – 2002. – № 2 (145). – С. 30–31.

8. **Демидов А. М.** Деятельность территориальных органов государственной безопасности по улучшению хозяйственно-организаторской работы предприятий оборонных отраслей промышленности СССР в годы Великой Отечественной войны (1941–1945 гг.) / А. М. Демидов // Сб. ст. по проблемам деятельности советской контрразведки и профессиональной подготовки чекистских кадров в современных условиях. – М., 1990. – С. 128–146.
9. **Демидов А. М.** Роль органов государственной безопасности в преодолении военно-промышленного кризиса первых лет Великой Отечественной войны (1941–1943 гг.) / А. М. Демидов. – М., 1996.
10. **Иванков А. В.** Деятельность органов государственной безопасности Украинской ССР в годы Великой Отечественной войны (1941–1945 гг.): автореф. дисс. ... канд. юрид. наук / А. В. Иванков. – М., 1983.
11. **Исаев И. А.** История государства и права России / И. А. Исаев. – М., 1994.
12. **Каленкович Н. Н.** Деятельность органов государственной безопасности Туркменской ССР в годы Великой Отечественной войны (1941–1945 гг.): автореф. дисс. ... канд. юрид. наук / Н. Н. Каленкович. – М., 1988.
13. **Кокурин А. И.** НКВД-НКГБ-СМЕРШ: структура, функции, кадры (1941–1943) / А. И. Кокурин, Н. В. Петров // Свободная мысль. – 1997. – № 8. – С. 118–128.
14. **Кокурин А. И.** НКВД: структура, функции, кадры / А. И. Кокурин, Н. В. Петров // Свободная мысль. – 1997. – № 7. – С. 108–118.
15. **Коровин В. В.** Деятельность оперативных групп органов государственной безопасности в тылу противника в годы Великой Отечественной войны / В. В. Коровин. – М., 1968.
16. **Коровин В. В.** История отечественных органов безопасности : [учеб. пособ.] / В. В. Коровин. – М., 1998.
17. **Коровин В. В.** Советские органы государственной безопасности в годы Великой Отечественной войны 1941–1945 гг. / В. В. Коровин. – М., 1981.
18. **Крылов С. М.** Борьба с разведывательно-диверсионными группами и отрядами противника во фронтовой наступательной операции / С. М. Крылов. – М., 1957.
19. **Кубаткин П. Н.** Уничтожим шпионов и диверсантов / П. Н. Кубаткин. – М., 1941.
20. **Курицын В. М.** История государства и права России / В. М. Курицын. 1929–1940. – М., 1998.
21. **Мартянов В. Е.** Органы НКВД Краснодарского края накануне и в годы Великой Отечественной войны, 1937–1945 гг.: автореф. дисс. ... канд. ист. наук / В. Е. Мартянов. – Краснодар, 1998.
22. **Минаев В.** О подрывной работе немецко-фашистских мерзавцев / В. Минаев. – Баку, 1942.
23. **Мицц И.** Великая Отечественная война Советского Союза / И. Мицц. – М., 1947.
24. **Овчинников С. А.** Контрразведка Поволжья в годы Великой Отечественной войны (1941–1945): В 2 т. / С. А. Овчинников. – Саратов, 1994.
25. Органы государственной безопасности СССР в Великой Отечественной войне : [сб. документов] / Под ред. М. П. Патрушева. – М., 1995–2007. – Т. 1–5.
26. Подвиги чекистов: очерки и стихи о славных чекистах-героях Великой Отечественной войны. – М., 1942.
27. **Попов А. Ю.** Деятельность органов государственной безопасности СССР по организации партизанского движения в начальный период Великой Отечественной войны / А. Ю. Попов // Бартеньевские чтения: Тезисы докл. и сообщ. – Липецк, 2000. – С. 249–255.
28. **Попов А. Ю.** НКВД и партизанское движение / А. Ю. Попов. – М., 2003.
29. **Попов А. Ю.** Партизанская разведка в годы Великой Отечественной войны / А. Ю. Попов // Исторические чтения на Лубянке: Отечественные спецслужбы накануне и в годы Великой Отечественной войны. – М., 2000. – С. 62–67.
30. Разгром итапо-немецких войск на Дону: Краткий оперативно-тактический очерк / Под ред. Н. Фокина. – М., 1945.
31. **Рассказов Л. П.** Карательные органы в процессе формирования и функционирования административно-командной системы в Советском государстве (1917–1941 гг.) / Л. П. Рассказов. – Уфа, 1994.
32. **Романовская В. Б.** Репрессивные органы в России XX века / В. Б. Романовская. – Нижний Новгород, 1996.

33. Сборник примеров боевой деятельности войск НКВД в Отечественной войне. – М., 1943. – № 1.
34. Сборник примеров боевой деятельности войск НКВД в Отечественной войне. – М., 1944. – № 2.
35. Советские органы государственной безопасности в Великой Отечественной войне: сб. док. и матер. / Под ред. В. Ямпольского. – М., 1985–1992. – Т. 1–6.
36. Советские органы и войска государственной безопасности в Великой Отечественной войне: сб. матер. конф. – М., 1985.
37. Спецборник Высшей школы КГБ СССР. – М., 1971. – № 2.
38. Судоплатов П. А. Разведка и Кремль. Спецоперации / А. П. Судоплатов. – М., 1996.
39. Фашистская разведка и её методы: сб. статей и матер. / Под ред. В. Минаева. – М., 1942.
40. Хаустов В. Н. Деятельность органов государственной безопасности НКВД СССР в предвоенные годы (1934–1941 гг.) / В. Н. Хаустов. – М., 1997.
41. Чебриков В. М. История советских органов государственной безопасности: [учебник] / В. М. Чебриков. – М., 1977.
42. Ямпольский В. П. Борьба органов государственной безопасности СССР с подрывной деятельностью японской разведки в годы Великой Отечественной войны (1941–1945): автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. – М., 1983.

Надійшла до редколегії 28.12.2012

УДК 930.2 (075.8)

В. І. Воронов

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

**ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН
НА СТОРІНКАХ ЗБІРНИКА «ІСТОРИЧНІ ДЖЕРЕЛА
ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ»**

Проаналізовано статті з теоретичних проблем джерелознавства, вміщені на сторінках наукового збірника «Історичні джерела та їх використання», з'ясовано їх місце в розвитку вітчизняної історичної науки.

Ключові слова: джерелознавство, спеціальні (допоміжні) історичні дисципліни, теорія, класифікація джерел, науковий збірник «Історичні джерела та їх використання».

Проанализированы статьи, касающиеся теоретических проблем источниковедения, опубликованные в научном сборнике «Исторические источники и их использование», установлено их значение для развития отечественной исторической науки.

Ключевые слова: источниковедение, специальные (вспомогательные) исторические дисциплины, теория, классификация источников, научный сборник «Исторические источники и их использование».

Articles, concerning theoretical problems of source study, that were published on the scientific digest «Historical sources and theirs usage», are analyzing, theirs significance for the development of native historical science is defining.

Key words: source study, special historical (supportive) disciplines, theory, classification of sources, scientific digest «Historical sources and theirs usage».

«Історичні джерела та їх використання» – міжвідомчий збірник наукових праць з проблем джерелознавства, архівознавства та допоміжних (спеціальних)